

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ ПРОЦЕДУРАМИ В УМОВАХ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: РІЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

EFFECTIVE MANAGEMENT OF CUSTOMS PROCEDURES IN INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION: THE ROLE OF ADMINISTRATIVE LAW

Возняковська К.А., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін,
Чернівецький навчально-науковий юридичний
інститут Національного університету
«Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0002-0351-7107

Біленець Д.А., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
Чернівецький навчально-науковий юридичний
інститут Національного університету
«Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0003-0866-0698

В теперішніх умовах глобалізації та зростання міжнародної торгівлі питання захисту інтелектуальної власності набуває особливої актуальності. Ефективне управління митними процедурами відіграє ключову роль у запобіганні ввезенню контрафактних товарів, що порушують право інтелектуальної власності.

Адміністративне право є важливим інструментом у забезпеченні цього процесу. Воно регулює правовідносини між митними органами, суб'єктами господарювання та власниками інтелектуальної власності, створюючи правову базу для дій митних служб. Основні положення адміністративного права визначають порядок здійснення митного контролю, проведення експертиз, затримання підозрілих товарів та їх знищення.

Одним із важливих аспектів є вдосконалення законодавства з метою адаптації до нових викликів та технологій. Впровадження сучасних інформаційних систем дозволяє підвищити ефективність виявлення контрафакту та забезпечити оперативний обмін інформацією між державними органами. Важливу роль відіграє також міжнародне співробітництво та гармонізація національних норм із міжнародними стандартами.

Таким чином, роль адміністративного права в управлінні митними процедурами є визначальною. Постійне вдосконалення правової бази та підвищення професійної компетенції митних органів сприятимуть забезпеченню надійного захисту інтелектуальної власності в умовах глобалізації.

Ключові слова: митне право, митні процедури, об'єкти права інтелектуальної власності, контрафактні товари, адміністративні процедури, адміністративне право, міжнародне співробітництво.

In the current context of globalization and increasing international trade, the issue of intellectual property protection has become particularly relevant. Effective management of customs procedures plays a crucial role in preventing the importation of counterfeit goods that infringe intellectual property rights.

Administrative law serves as an essential tool in ensuring this process. It regulates legal relations between customs authorities, business entities, and intellectual property owners, creating a legal framework for customs operations. The fundamental provisions of administrative law define the procedures for customs control, expert examinations, the detention of suspicious goods, and their destruction.

One important aspect is the continuous improvement of legislation to adapt to new challenges and technologies. Implementing modern information systems enhances the efficiency of counterfeit detection and facilitates real-time information exchange among government agencies. International cooperation and harmonization of national norms with international standards also play a significant role.

In summary, the role of administrative law in managing customs procedures is pivotal. Constantly refining the legal foundation and enhancing the professional competence of customs authorities contribute to reliable intellectual property protection in the era of globalization.

Key words: customs law, customs procedures, intellectual property rights, counterfeit goods, administrative procedures, administrative law, international cooperation.

Постановка проблеми. В сучасному світі відбувається зростання обсягів міжнародної торгівлі і проблема ефективного управління митними процедурами стає надзвичайно актуальною. Особливу увагу привертає захист інтелектуальної власності на митних кордонах, що вимагає ефективної взаємодії між митними органами та власниками інтелектуальних прав. Незаконне ввезення контрафактної продукції завдає значних збитків економіці країни, порушує права власників та підриває довіру до державних інститутів.

Однією з основних проблем є недостатня ефективність чинної системи митного контролю в Україні, що ускладнює виявлення та затримання контрафактної продукції.

Недосконалість законодавчої бази ускладнює роботу митних органів та створює можливості для зловживань. Також важливо зазначити, що існує потреба в гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, що сприятиме покращенню співпраці з іншими країнами у сфері захисту інтелектуальної власності.

Метою дослідження є аналіз та вдосконалення правових і організаційних механізмів, які забезпечують ефективний митний контроль для захисту інтелектуальної власності в Україні. Дослідження спрямоване на виявлення основних проблем та перешкод у цій сфері.

Проблематика. В Україні питаннями ефективного управління митними процедурами та захисту інтелектуальної власності займаються вчені, які досліджують різні аспекти цієї теми, включаючи вдосконалення нормативно-правової бази, оптимізацію роботи митних органів, впровадження сучасних технологій для ідентифікації контрафактної продукції, а також розробку стратегій міжнародної співпраці та обміну інформацією для посилення захисту прав інтелектуальної власності на національному та міжнародному рівнях.

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому світі, де міжнародна торгівля та інвестиції набувають все більшого значення, питання захисту інтелек-

туальної власності стає надзвичайно актуальним. Митні процедури відіграють ключову роль у забезпеченні цього захисту, адже саме на митниці відбувається контроль за переміщенням товарів через кордон, що дозволяє запобігти ввезенню контрафактної продукції та порушенню прав інтелектуальної власності. У цьому контексті адміністративне право виступає важливим інструментом для регулювання та оптимізації митних процедур.

За останні роки незалежності в Україні відбувся помітний прогрес у створенні законодавчої бази. Особливо важливим стало питання захисту прав інтелектуальної власності через митний контроль товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності. Митні органи виступають надійним і досить ефективним бар'єром на шляху контрафактних товарів, оскільки саме митник приймає рішення про переміщення цих товарів через митний кордон.

Інтелектуальна власність охоплює різноманітні права, що виникають у результаті творчої діяльності людини. Це можуть бути авторські права, патенти, товарні знаки та інші форми захисту. Захист інтелектуальної власності є критично важливим для стимулювання інновацій, розвитку бізнесу та забезпечення справедливої конкуренції на ринку.

На думку Гришко І. та Уткіної М. визначення «інтелектуальної власності» широко вживається не лише в науковій літературі, а й у законодавстві багатьох країн світу та міжнародних правових угодах. Цей термін є умовним і має тільки термінологічну схожість з правом власності у його традиційному розумінні. Він повинен сприйматися як сукупність виключних прав особистого і майнового характеру на результати інтелектуальної діяльності [1, с. 26].

Об'єкти права інтелектуальної власності порівняно із звичайним товаром характеризуються деякими особливостями, що зумовлює необхідність здійснення спеціальних заходів при їх переміщенні через митний кордон України.

Ефективне управління митними процедурами є критично важливим для захисту інтелектуальної власності в Україні. Адміністративне право відіграє ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи правові рамки та регулюючи діяльність митних органів. Це дозволяє ефективно виявляти та припиняти порушення прав інтелектуальної власності на митних кордонах.

Відповідно до національного законодавства, загальні переліки об'єктів прав інтелектуальної власності, визначені у Цивільному [2] та Господарському кодексах України [3].

Також розділ XIV «Сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» міститься у Митному кодексі України [4].

У квітні 2023 року в Україні вступив в дію Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» [5], з прийняттям цього законодавчого акта Україна зробила важливий крок на шляху наближення свого законодавства щодо захисту прав інтелектуальної власності до стандартів Європейського Союзу.

Метою цього закону є імплементація до національного законодавства положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Директиви 2004/48/ЄС Європарламенту та Євроради щодо захисту прав інтелектуальної власності [6]. Це важливий крок для розвитку інноваційного середовища в Україні та забезпечення відповідності європейським стандартам.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, веде митний реєстр об'єктів прав інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону. Після реєстрації об'єкта прав інтелектуальної власності у митному реєстрі об'єктів прав інтелектуальної власності на підставі заяви правовласника чи уповноваженої ним особи, митні органи на основі відомостей, що містяться у цьому реєстрі вживають заходів з метою

запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів [7].

Відповідно до опублікованого спільного звіту EUIPO та Європейської комісії, у 2022 році в Європейському Союзі було затримано приблизно 86 мільйонів підроблених товарів (на зовнішньому кордоні ЄС та на внутрішньому ринку). Орієнтовна вартість підроблених товарів, затриманих у ЄС, склала понад 2 мільярди євро, збільшившись приблизно на 3% у 2022 році порівняно з 2021 роком [8].

Однією з основних практичних проблем є складність у виявленні та ідентифікації товарів, що порушують права інтелектуальної власності. Необхідні спеціалізовані знання і технології для проведення експертиз і перевірок на відповідність.

Митна служба України не захищає самі права інтелектуальної власності, але сприяє їх захисту під час переміщення товарів через митний кордон України.

Митниці протидіють переміщенню контрафактних товарів, а також призупиняють митне оформлення товарів на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.

Для подання заяви про реєстрацію об'єкта права інтелектуальної власності у Митному реєстрі, Державна митна служба України розробила покрокову інструкцію, яка допоможе у цьому процесі [9].

Адміністративне право встановлює порядок взаємодії між митними органами, суб'єктами господарювання та власниками інтелектуальної власності. Законодавство регулює процедури проведення перевірок, затримання та знищення контрафактних товарів. Державна митна служба України відповідає за виконання державної митної політики та боротьбу з порушеннями митних правил.

Якщо розглядати адміністративний захист прав інтелектуальної власності як один із напрямів захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, то це правозастосовна й правоохоронна владна діяльність із вирішення індивідуальних справ щодо припинення порушень або відновлення порушених прав, свобод та законних юридичних та фізичних осіб, відшкодування завданих збитків потерпілим і притягнення винних у їх скоєнні до адміністративної відповідальності [10, с. 169-170].

Митні органи співпрацюють з іншими органами, зокрема, проводять спільні оперативні наради та взаємодіють у справах про порушення митних правил.

Серед основних викликів у сфері захисту об'єктів права інтелектуальної власності в Україні можна виділити недостатнє фінансування митних органів, недостатню підготовку персоналу та недосконалість технічного оснащення. Важливо також гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами.

Висновок. Україна на сучасному етапі свого розвитку задекларувала своє бажання інтегруватися до Європейського Союзу. В нашій державі вже створено нормативно-правову базу у сфері інтелектуальної власності, відповідно до міжнародних норм та забезпечено запровадження механізму реалізації правових норм по захисту прав інтелектуальної власності.

З метою вдосконалення процедур контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, які містять об'єкти права інтелектуальної власності, їх реєстрації, були запровадженні відповідні зміни до чинного законодавства України.

Загалом, інтеграція адміністративного права у процес управління митними процедурами дозволяє створити ефективну систему захисту інтелектуальної власності, яка відповідає сучасним викликам та потребам. Завдяки чітким і прозорим правовим нормам забезпечується узгодженість дій митних органів, що знижує ризик корупції та підвищує рівень довіри до митних процедур з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Більш того, адміністративне право сприяє розробці і впровадженню сучасних технологій і автоматизованих систем, які дозволяють оперативно виявляти та реагувати на спроби порушення прав інтелектуальної власності. Це включає використання систем аналізу ризиків, електронного декларування та інших інноваційних рішень, які підвищують ефективність митного контролю.

Крім того, адміністративне право визначає механізми взаємодії між різними державними структурами, такими

як митні органи, правоохоронні органи, судові інстанції та міжнародні організації, що дозволяє створити цілісну систему захисту інтелектуальної власності на всіх етапах переміщення товарів через кордон.

Таким чином, інтеграція адміністративного права у митні процедури є невід'ємною складовою ефективною системою захисту інтелектуальної власності, яка здатна адаптуватися до змін у міжнародній торгівлі, технологічних інновацій та нових загроз у сфері інтелектуальної власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гришко І. Ю., Уткіна М. С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. С. 26-30.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>(дата звернення: 21.02.2024)
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 21.02.2024)
4. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 23.02.2024)
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності: Закон України від 20.03.2023 №2974-IXURL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-20> (дата звернення: 22.02.2024)
6. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони URL:<https://ips.ligazakon.net/document/view/MU14097z?ap=2> (дата звернення: 22.02.2024)
7. Харченко О.С., Карашук О.О.,Захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020 №1 С.2014-2017
8. Intellectual Property Rights - Facts and figuresURL:https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/prohibitions-and-restrictions/counterfeit-piracy-and-other-ipr-violations/intellectual-property-rights-facts-and-figures_en(датазвернення: 23.02.2024)
9. Покрокова інструкція: «Як подати заяву про реєстрацію об'єкта права інтелектуальної власності (ПІВ/ІР) у Митному реєстрі» URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/pokroкова-instruktsiia-iaк-podat-i-zaiavu-pro-reiestratsiiu-obiekta-prava-intelektualnoyi-vlasnosti-piv-ipr-u-mitnomu-reiestri-1430> (дата звернення: 23.02.2024)
10. Адміністративний процес захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Підприємництво господарство і право*. 2019. №6. С.169-172.